

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

04.01.2024. Nr. 1-8/1

Labklājības ministrijai
lm@lm.gov.lv

Informācijai: Tieslietu ministrijai
pasts@tm.gov.lv

Bērnu aizsardzības centram
pasts@bti.gov.lv

Latvijas Zvērinātu advokātu padomei
padome@advokatura.lv

Par speciālo zināšanu apguvi bērnu tiesību aizsardzības jomā

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.¹ panta 19.¹ punktā ir noteikts, ka speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā ir nepieciešamas advokātam. Likuma Pārejas noteikumu 26. punktā noteikts, ka minētās zināšanas jāapgūst advokātiem, kuri pārstāv vai aizstāv nepilngadīgos kriminālprocesā. Savukārt likuma Pārejas noteikumu 27. punkts paredz, ka speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā jāapgūst advokātiem, kuri pārstāv nepilngadīgos administratīvajā procesā, civilprocesā vai Satversmes tiesas procesā, kā arī pārstāv vai aizstāv nepilngadīgos administratīvā pārkāpuma procesā.

Advokātiem, kuri pārstāv bērna vecākus civillietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, administratīvajās lietās, pārsūdzot bāriņtiesu vai citu iestāžu lēmumus, ja tas skar vai var skart bērna tiesības un intereses, normatīvajos aktos tiešā veidā nav noteikts pienākums apgūt speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Vienlaikus Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.¹ panta 20. punktā ir noteikts, ka speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā ir nepieciešamas jebkurai citai personai, ja ar tās pieņemtu pārvaldes lēmumu (it īpaši administratīvo aktu), faktisko rīcību vai cita veida darba vai dienesta pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses.

Tiesībsargs jau 2022. gadā lūdza Latvijas Zvērinātu advokātu padomes viedokli, vai tās ieskatā iepriekš minētajās lietās, pārstāvot bērna vecākus, esošā normatīvā regulējuma ietvaros ir jābūt apgūtām speciālajām zināšanām bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Latvijas Zvērinātu advokātu padome pauda viedokli¹, ka spēkā esošais normatīvais regulējums, kas nosaka advokātu loku, kuriem jāapgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, neaptver tās situācijas, par kurām tiesībsargs ir lūdzis Padomes viedokli, t.i. bērna vecāku pārstāvību civillietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, un administratīvajās lietās, pārsūdzot bāriņtiesu vai citu iestāžu lēmumus, ja tas skar vai var skart bērna tiesības un intereses. Padome, veicot kolēģu aptauju, ir secinājusi, lai advokātam uzliktu par pienākumu nodrošināt obligātu sertifikāta nepieciešamību arī bērna vecāku pārstāvībai civillietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, un administratīvajās lietās, pārsūdzot bāriņtiesu vai citu iestāžu lēmumus, ja tas skar vai var skart bērna tiesības un intereses, būtu jābūt nodrošinātai regulārai, pieejamai un valsts apmaksātai mācību programmai, kas viedokļa sniegšanas laikā netika nodrošināta. Pēc Padomes rīcībā esošās informācijas uz 2022. gadu speciālās mācības bērnu tiesību aizsardzības jomā ir apguvis 251 zvērināts advokāts. Kopā Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā uz viedokļa sniegšanas brīdi bija 1199 advokāti.

Tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Šīs personas ievēro bērna labākās intereses visās darbībās, kas tieši vai netieši skar vai var skart bērnu: 1) novērtējot jebkuru ar bērnu saistītu gadījumu; 2) rīkojoties jebkādā ar bērnu saistītā lietā; 3) pieņemot jebkuru lēmumu saistībā ar bērnu.²

Tiesībsarga ieskatā, Bērnu tiesību aizsardzības likuma Pārejas noteikumu 26. un 27. punktā noteiktais, kuros gadījumos advokātiem ir jāapgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, ir nepietiekams un neatbilst bērna tiesību un interešu nodrošināšanai. Minētās zināšanas ir nepieciešamas arī advokātiem, kuri pārstāv bērna vecākus civillietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, administratīvajās lietās, pārsūdzot bāriņtiesu vai citu iestāžu administratīvos aktus un faktisko rīcību, ja tas skar vai var skart bērna tiesības un intereses. Tiesībsarga praksē ir bijušas situācijas, kad lietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, vecāku pārstāv advokāts, kurš nav apguvis speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Pamatojoties uz tiesībsargam noteikto kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu Labklājības ministriju izvērtēt nepieciešamību un ierosināt veikt grozījumus Bērnu tiesību aizsardzības likuma Pārejas noteikumu 27. punktā, to papildinot: “pārstāv bērna vecākus civillietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības; administratīvajās lietās, pārsūdzot bāriņtiesu vai citu iestāžu administratīvos aktus un faktisko rīcību, ja tas skar vai var skart bērna tiesības un intereses.”

Lūdzu līdz **2024. gada 1. martam** informēt par plānoto un paveikto.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

¹ Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2022. gada 1. aprīļa vēstule Nr. LZAP-6/134; 2022. gada 22. aprīļa vēstule Nr. LZAP-6/175.

² Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmā un otrā daļa.